

Ville Kivimäki, Tuomas Tepora,

Tanja Vahtikari ja Ville Yliaska

Uusi nationalismitutkimus ja historia:

Eletty kansakunta toisen maailmansodan
ja vuoden 1990 murroskohtien jälkeen

New nationalism studies and historical research:

Lived nation after the turning points of World

War II and 1990

Tarkastelemme johdantoartikkelissamme erilaisia nationalismitutkimuksen suuntauksia ja teorioita 1980-luvulta nykypäivään. Pohdimme erityisesti, mitä annettavaa nationalismitutkimuksella on osana toisen maailmansodan jälkeisen historian tulkintoja ja mitä virikkeitä vuosien 1945–2000 Suomen historiasta voidaan saada nationalismitutkimukseen. Esitämme, että historiallisen nationalismitutkimuksen klassikot 1980- ja 1990-luvuilta tarvitsevat kriittistä uudelleenarviointia etenkin arkipäiväistyneen ja sukupuolittuneen nationalismin sekä ”eletyn kansakunnan” ja kansallisen välinpitämättömyyden näkökulmista. Nationalismia tulisi analysoida historiantutkimuksessakin selvemmin monipaikkaisena, episodimaisena ja aaltoilevana liikehdintänä, jossa kuumat ja lauhuneet jaksot vaihtelevat ja limittyvät. Juuri nationalismin moniulotteisuus sekä siihen kytkeytyvät samanaikaiset pysyvydet ja muutokset tekevät siitä mielenkiintoisen, mutta myös hankalasti määriteltävän tutkimuskohteen. Joskus nationalismissa on kyse äänekkäästä poliittisesta agitaatiosta, alistavasta valtioideologiasta tai avoimesta rasismista, joskus taas positiivisemmista kansallistunteen ja kuulumisen ilmaisuista, huomaamattomista arkipäivän käytännöistä tai ruohonjuuritason kulttuurisesta vastarinnasta.

Painotamme erityisesti nationalismin tunne- ja kokemushistorian näkökulmien tarpeellisuutta analysoitaessa toisen maailmansodan jälkeisen ajan nationalismia. Kokemus- ja tunnehistoriallinen tutkimusote johtaa tarkastelemaan sitä, kuinka ihmiset ja ihmisryhmät voivat omien kokemustensa pohjalta säädellä asteittain ja hetkittäin suhdettaan sekä kuulumistaan kansakuntaan. Lisäksi nostamme esille kokemuksen ja tunteiden historian piirissä viime aikoina kehitettyjä käsitteellisiä avauksia ja analysoimme niiden hyödyllisyyttä nationalismin tutkimuksessa. Tällaisia ovat esimerkiksi eletyn kansakunnan, kokemusyhteisön, tunnehahmon ja tunne-esineen käsitteet.

Asiasanat: nationalismi, eletty kansakunta, kokemuksen historia, toisen maailmansodan jälkeinen aika

This introductory article discusses approaches and theories in the study of nationalism from the 1980s until the present. We examine on the one hand, how nationalism studies can contribute to the understanding of post-war history, and on the other, what nationalism studies can gain from the case of Finnish history between 1945 and 2000. We argue that the classics of historical nationalism studies of the 1980 and 1990s need to be critically re-evaluated, especially from the perspectives of everyday and gendered nationalism, national indifference and the nation as “lived”. Historical scholarship should focus more explicitly on analysing nationalism as a multi-sided, episodic, and fluctuating phenomenon, with hot and cold periods overlapping. It is precisely the multidimensional nature of nationalism and its simultaneous stability and change that make it an intriguing but challenging research topic. Nationalism is sometimes expressed through loud political agitation, repressive state ideology, or overt racism; in other times, it is embedded in more positive expressions of national feeling and belonging, mundane everyday practices, or grassroots cultural resistance.

Our article highlights the explanatory potential of the history of experience and emotions when analysing nationalism in the post-World-War-II period. These approaches show how individuals and groups produce and regulate their relationship and belonging to a nation in momentary encounters, based on their changing experiences. We introduce some recent conceptual openings in the history of experience and emotions and discuss their usefulness for nationalism studies. These concepts include “lived nation”, “community of experience”, “emotional figure”, and “emotional object”.

Keywords: nationalism; lived nation; history of experience; post-World-War-II period

Takehiro Okabe

Heimoaatteen ja Suur-Suomen kaikuja:

Suomalais-neuvostoliittolainen kiista Kalevalasta
1944–1952

Echoes of Pan-Finnism and Greater Finland:

The post-war Finnish nation through the Kalevala controversy, 1945–1952

Tarkastelen tässä artikkelissa Suomen kansakunnasta ja Kalevalasta toisen maailmansodan jälkeen käytyä dialogia sekä Suomessa että Neuvostoliitossa. Neuvosto-

Karjalan näkökulmasta tarkasteltuna Kalevala ja heimoaate eivät olleet ainoastaan Suomen kansallisia asioita, vaan vielä Suomen ja Neuvostoliiton jakamia kulttuuri-sesti, poliittisesti ja aatteellisesti tärkeitä aiheita myös toisen maailman sodan jälkeen. Kalevala-kiistaan avulla voi havainnollistaa, on miten Suomen ja Neuvostoliiton toimijat jakoivat kokemuksen heimoaatteesta ja Suur-Suomi-ideologiasta Kalevala-tuntemuksen ohella ja miten kiistassa hahmottuivat sodanjälkeisen Suomen kansakunnan rajat.

Tarkastelen suomalaisten ja neuvostolaisten tutkijoiden väistä kiistaa Kalevalan runoudesta hyödyntäen sekä venäläisiä että suomalaisia asiakirjoja, tieteellisiä julkaisuja, sanoma- ja aikakauslehtiä Elias Lönnrotista, ja suomalais-karjalaisesta sukulaisuudesta. Artikkelini osoittaa sekä heimoaateen jatkuvuuden että sen muuttumisen sodan jälkeisessä Suomessa, ja sen miten Suomalaisten toimijat pyrkivät vetämään Suomen kansakunnan ja Neuvostoliiton välisiä rajoja.

Asiasanat: Kalevala, Suomalais-karjalainen sukulaisuus, Elias Lönnrot, Neuvosto-Karjala, Suomen ja Neuvostoliiton suhteet

This article discusses how the post-war Finnish nation was negotiated through the controversy about the Kalevala in Finland and between Finland and the Soviet Union. The Kalevala and pan-Finnism have been discussed within the Finnish national context. Seen from Soviet Karelia, however, the Kalevala and pan-Finnism were not only Finnish national issues but also political, ideological, and cultural topics both Finland and the Soviet Union shared, even after the Second World War. The Kalevala controversy thus offers a key for scrutinising how Finnish and Soviet scholars lived and discussed the Kalevala, Greater Finland, and pan-Finnism, and how the controversy articulated the post-war Finnish nation.

Utilising Russian and Finnish archival documents, scholarly materials, journal pieces, and newspapers, this article analyzes the controversy among Finnish and Soviet philologists after the Second World War. Among others, the focus goes to the Kalevala epic poems, the role of Elias Lönnrot in the making of the Kalevala and the Finnish-Karelian kinship. The article shows a hidden continuity between pre-war and post-war pan-Finnism and the boundary Finnish intellectuals attempted to draw between the Finnish post-war nation and the Soviet Union.

Keywords: The Kalevala; Finnish-Karelian kinship; Elias Lönnrot; Soviet Karelia; Soviet-Finnish Relations

**Jutta Ahlbeck, Hanna Lindberg
ja Mats Wickström**

Ongelmallinen rakkaus: Seka-avioliitot suomen-ruotsalaisten haasteena toisen maailmansodan jälkeen

Problematic love: Mixed marriages as a Finland-Swedish challenge in post-war Finland

Artikkeli käsittelee niin sanottuja seka-avioliittoja suomen- ja ruotsinkielisten välillä toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa, keskittyen seka-avioliittojen herättämiin reaktioihin suomenruotsalaisen vähemmistön keskuudessa. Sota päätti kiihkeimmät kieliriidat, mutta ruotsin kielen asema ja ruotsinkielisen kansanosan tulevaisuus olivat vähemmistön näkökulmasta edelleen päivänpoltavia aiheita. Seka-avioliittojen kasvava määrä koettiin uutena uhkana, koska suurin osa näissä avioliitoissa syntyneistä lapsista rekisteröitiin suomenkielisiksi, jolloin ne tilastollisesti katsoen suosivat suomenkielistä enemmistöä. Carol Bacchin analyttisen ”What’s the Problem Represented to be” -lähestymistavan avulla tutkimme, miten seka-avioliittojen koettua ongelmaa käsiteltiin lehdistössä ja sosiaalitieteiden piirissä sekä suomenruotsalaisissa organisaatioissa 1940- ja 1950-luvuilla. Keskustelut seka-avioliitoista toivat esiin sukupuolittuneita käsityksiä kansakunnan jatkuvuudesta sekä rodullistettuja diskursseja suomenruotsalaisista. Seka-avioliittojen yleistyessä monet suomenruotsalaiset toisaalta myös puolustivat niitä omien elettyjen kokemustensa pohjalta. Keskittymällä ”seka-avioliitto-ongelmaan” osoitamme artikkelissa, että eletty kansakunta sodanjälkeisessä Suomessa ei näyttäytynyt samanlaisena vähemmistölle kuin enemmistölle, eikä myöskään heterogeenisen vähemmistön eri ryhmillä.

Asiasanat: Seka-avioliitot, vähemmistönationalismi, sukupuoli, rotu/etnisyyt, kokemus

This article examines the issue of “mixed” marriages between Swedish and Finnish speakers in Finland after the Second World War by focusing on responses to mixed marriages by the Swedish-speaking minority. The war ended the most heated language disputes, but the status of the Swedish language and the future of the Swedish-speaking population remained burning issues from the minority’s perspective. A new perceived threat was the increasing number of mixed marriages, which were statistically proven to favour the Finnish majority, as most children of these marriages were registered as Finnish speakers. By employing Carol Bacchi’s analytical approach, “What’s the Problem Represented to be”, we study how the perceived problem of mixed marriages was discussed in the press and social scientists, and within Finland-Swedish organisations in the 1940s and 1950s. Discussions about mixed marriages

prompted gendered notions of national reproduction and racialised discourses on Finland-Swedes. However, as mixed marriages grew more common, many Finland-Swedes strongly defended them based on their own lived experiences. By focusing on the “problem” of mixed marriages, we expose differences in majority and minority responses to post-war nationalism, as well as how experiences varied within the minority.

Keywords: mixed marriages; minority nationalism; gender; race/ethnicity; experience

Tanja Vahtikari, Jenni Räikkönen ja Henrik Mattjus

Kansakunta lastenkamarissa: Äitiyspakkaus arkipäiväistyvän nationalismin esineenä 1930-luvulta nykypäivään
Nation in the nursery: The maternity package as an object of everyday nationalism from the 1930s until today

Nykymuotoinen äitiyspakkaus esiteltiin vuoden 1937 Äitiysavustuslaissa, osana laajempaa äitiysavustusta. Vuosikymmenten kuluessa siitä on tullut suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan symbolinen esine. Tässä artikkelissa analysoimme äitiysavustuksen ja -pakkauksen historian kautta hyvinvointivaltion ja nationalismin suhdetta. Tarkastelemme äitiyspakkausta arjen esineenä ja kansakunnan kokemisen sekä kansakuntaan kiinnittämisen ja kiinnittymisen välineenä. Artikkelimme aineisto koostuu viranomaisten tuottamasta materiaalista, sanomalehti- ja ammattilehtien artikkeleista sekä muisteluaineistosta. Kokemushistoriallista tutkimusotettamme jäsentää sosiomateriaalisuuden käsite; myös äitiyspakkaus esineenä on täten osa tutkimuksemme aineistoa.

Artikkelimme osoittaa nationalismin muutoksen: kun äitiysavustukseen liittyi sen varhaisvaiheessa avoimen nationalistisia merkityksenantoja, 1950-luvulta eteenpäin siitä on tullut osa arkipäiväistynyttä nationalismia. Äitiyspakkaus on institutionaalinen esine, jonka avulla hyvinvointivaltiokansakunta on tuottanut ja toisintanut kansakunnan sekä hyvän kansalaisuuden ja vanhemmuuden malleja ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Instituutioiden ja asiantuntijoiden kehystämät nationalistiset diskurssit ja käytännöt ovat tulleet pitkälti huomaamattomiksi suomalaisperheiden arkipäivässä. Samoin kansalaiset itse ovat kuluttaneet, tuottaneet ja muovanneet arkipäiväistyneen nationalismin merkityksenantoja. Äitiyspakkaus on myös havainnollinen esimerkki siitä, kuinka nationalismi muovautuu arjen käytännöissä sekä ihmiskehojen ja materiaalisuuden tilanteellisissa kohtaamisissa.

Asiasanat: Nationalismi, arkipäiväinen nationalismi, hyvinvointivaltio, sosiomateriaalisuus, äitiyspakkaus

The maternity package was introduced in the Maternity Allowance Act 1937 as part of a wider maternity benefit. Over the decades, it has become a symbolic object of the Finnish welfare society. In this article, we analyse the relationship between the welfare state and nationalism through the history of the maternity allowance and package. We examine the maternity package as an everyday object and as a means of experiencing the nation and national belonging. The sources for our article consist of official documents produced by the public authorities, newspaper and professional journal articles, and written reminiscences. The concept of socio-materiality structures our history of experience approach; consequently, the maternity package as an object is also part of our research material.

The article shows the transformation of nationalism: while in its early stages, the maternity benefit was associated with openly nationalist meanings, since the 1950s, it has become part of everyday nationalism. The maternity package is an institutional object through which the welfare-state nation has produced and reproduced models of nationhood, good citizenship, and parenthood in people's everyday lives. Nationalist discourses and practices framed by institutions and experts have become a largely invisible part of the everyday lives of Finnish families, and citizens themselves have not only consumed but also reshaped and produced them. The maternity package is also an illustration of how nationalism is shaped by everyday practices and situational encounters between human bodies and materialities.

Keywords: nationalism; everyday nationalism; welfare state; socio-materiality; maternity package

Tuomas Tepora ja Ville Yliaska

Haaleaa nationalismia: Kylmän sodan päättymisen, älymystö ja ”Suomen henkinen tila”
Lukewarm nationalism: The end of the Cold War, intellectuals, and the “mental state of Finland”

Artikkelissa tarkastellaan suomalaista nationalismia ja keskustelua kansallisista identiteeteistä 1990-luvun alussa, jolloin Suomi haki Euroopan yhteisön/Euroopan unionin jäsenyyttä ja koki suuria muutoksia kuten talouslaman ja kylmän sodan päättymisen. Julkisen sanan ohella erityisesti suomalainen älymystö pohti kansallisen identiteetin suhdetta eurooppalaiseen identiteettiin ja tulevaisuuteen. Keskustelu korosti Suomen läntisyyttä ja eurooppalaisuutta, mutta samalla huolehdittiin suomalaisuuden jatkuvuudesta muuttuvassa maailmassa. Keskustelu suomalaisesta identiteetistä ja sen tulevaisuudesta ulottui Euroopan yhdentymistä laajemmalle, liittyen 1990-luvun alun suurten globaa-

lien muutosten luoman liminaalisen epätietoisuuden ja ennakoimattomuuden kontekstiin. Artikkelin keskeinen havainto on, ettei 1990-luvun kansallisuuspohdintaa ole hedelmällisintä lähestyä banaalin ja arkipäiväistyneen nationalismin näkökulmista, sillä ”Suomesta” tuli aktiivisen pohdinnan ja rakentamisen kohde. Lama ja geopoliittinen epävarmuus häivyttivät ironian Suomen ”henkistä” tilaa ja tulevaisuutta koskevista kysymyksistä. Kyse ei kuitenkaan ollut kuumasta kansakunnan rakentamisesta, niin kuin esimerkiksi uudelleen itsenäistyneissä Baltian maissa. Kutsumme tätä ilmiötä haaleaksi nationalismiksi.

Asiasanat: 1990-luku, nationalismi, Euroopan unioni, kansallinen identiteetti, 1990-luvun lama, älymystö, uusisänmaallisuus

The article examines Finnish nationalism and the debate on national identities in the early 1990s, when Finland was applying for membership of the European Community/European Union and experiencing major changes such as the depression and the end of the Cold War. Alongside the media-driven public discourse, Finnish intellectuals in particular were reflecting on the relationship of national identity with European identity and the future. The debate emphasised Finland’s Western and European identity, but was at the same time concerned about the continuity of Finnishness in a changing world. The debate on Finnish identity and its future extended beyond European integration, related to the context of liminal uncertainty and unpredictability created by the great global changes of the early 1990s. The article’s central observation is that the most fruitful way to approach reflection on nationality in the 1990s is not from the perspective of banal and everyday nationalism, as “Finland” became an object of active reflection and construction. The depression and geopolitical uncertainty gradually faded the irony in questions about Finland’s “mental” state and future. However, the phenomenon did not represent hot nation building, as in the newly independent Baltic countries, for example. We call this phenomenon lukewarm nationalism.

Keywords: the 1990s; nationalism; European Union; national identity; 1990s depression; intelligentsia; neo-patriotism; post-Cold War era

Karri Lehtinen

Nevö foget: Nationalismi YouTuben MM95-videoissa

Nevö foget: Nationalism in Finnish 1995 Ice Hockey World Championship videos on YouTube

Artikkelissa käsitellään nationalismia internetissä ja kysytään, miten käsitystä ”Suomesta” on tuotettu YouTube-alustalla. Kysymykseen etsitään vastausta jääkiekon

MM95-ilmion avulla. Artikkelissa osoitetaan, että MM95-ilmio on hedelmällinen tapa lähestyä aihetta, sillä kansallisena ylpeyden aiheena siitä lisättiin videoita YouTubeen jo sen alkuvaiheessa. YouTubeen MM95-videoita ovat lisänneet lähinnä amatöörikäyttäjät. Artikkelin teoreettisena viitekehyksenä on Michael Billigin ja Benedict Andersonin nationalismiteoriat. Aineistona on yli 50 YouTubeen ladattua videota. Artikkelissa tarkastellaan MM95-videoita laajemmin osana ”suomalaista” YouTubea, niiden konkreettista sisältöä ja niiden vastaanottoa. Artikkelissa näytetään, että MM95-videoilla on ollut erilaisia käyttötapoja vuosien saatossa. Nämä käyttötavat ovat tuottaneet banaalia nationalismia. Toisaalta ”Suomi” on myös tietoisesti kuviteltu osaksi YouTubea. MM95-videoiden pariin on hakeuduttu iloitsemaan, muistelemaan ja liikuttumaan Suomen maajoukkueen 2000-luvulla saavuttamien kolmen maailmanmestaruudenkin jälkeen. Artikkelissa pohditaan laajemmin banaalin nationalismin suhdetta internetissä ilmenevään kuumaan nationalismiin.

Asiasanat: nationalismi, banaali, internet, youtube, suomi, urheilu, äärioikeisto

This article examines nationalism on the Internet, asking how “Finland” was imagined on YouTube. The article shows that Finland’s first world championship gold medal in men’s ice hockey (WC95), a celebrated national milestone, is insightful in studying Finnish nationalism online and on YouTube. The first WC 95 videos were uploaded on YouTube in 2006, a year after YouTube was launched. The WC95 videos were uploaded on YouTube mostly by an amateur user. Michael Billig’s and Benedict Anderson’s theories of nationalism are used as a theoretical framework in the article. The source material consists of more than 50 WC95 videos. In the article, the videos are situated in the larger context of “Finnish” YouTube. Their content and the comment section are also analysed, showing that there have been many different uses for the WC95 videos. These different uses have produced a banal nationalism. However, “Finland” has also been consciously imagined on YouTube, where the WC95 videos have been a constant source of joy, memories, and “shivers”, even after the three world championship gold medals Finland has won in the 2000s.

Keywords: nationalism; banal; internet; YouTube; Finland; sports; extremism